

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

בס"ד

גליון מס' 2 | פר' אמור | תש"פ

כלל א' - איסור סיפור לשון הרע

סעיף ד'

א. מקבל על עצמו לישמר מלשון הרע

שאלה: ראובן יודע בעצמו שתמיד הוא נגרר, והולך ויושב בין קבוצת אנשים, שמדברים תדיר לשוה"ר, ומנתחים תמיד אנשים, על כל ענייניהם ופרטיהם, וזה על אף שכותב הוא על פנקסו, שמקבל על עצמו לישמר מזה, אבל ללא הצלחה, האם גם הוא נקרא בעל לשוה"ר, שעונו גדול יותר מג' עבירות הידועות, (דייק את לשון הח"ח, במקור חיים סעיף ד')

תשובה: דע לך ראובן אינו נקרא בעל לשוה"ר, אף שמורגל לזה בתמידות, כיון שסו"ס מקבל הוא לישמר מזה החטא, ורק אם גם אין מקבל לישמר מזה החטא, נקרא בעל לשוה"ר, ועונו גדול יותר מג' עבירות הידועות.

ב. מרביץ תורה ברבים ומדבר קצת לשון הרע

שאלה: יש ת"ח שמרביץ תורה ברבים, ואומר לעצמו, לא נורא אם אני מדבר לשוה"ר כל יום כמה פעמים, זכות התורה תגן בעדי, וכן זיכוי הרבים, ומצוות ומעש"ט אשר יש בידי, האם צודק הוא. (לשון הח"ח, שדימה זאת לג' העבירות, וכן לעיל עשיו א')

תשובה: דע לך בני שלא יועיל לו תורה ומצוות ומעש"ט אשר בידו. וכמו שמצינו, אצל דואג האדומי, שהיה לו הרבה תורה, והיה מראשי הסנהדרין, וכיון שסיפר לשוה"ר לא הגינה עליו תורתו. (רבינו יונה, שערי תשובה - שער ג' אות רט) וכן משמע מהח"ח, שלשון הרע דומיא [ויותר מזה] ג' העבירות, ע"ז, גילוי עריות, ושפיכות דמים, ושם הרי נענש, אף שיש בו תורה, ומעש"ט הרבה.

ג. לשון הרע כנגד ג' העבירות האם זה כפשוטו

שאלת חכם: מהו לשוה"ר שכנגד כולן, האם זה כפשוטו, ואם זה כך, מדוע לא נענש במיתה, כמו הג' העבירות, שעונשן במיתה. (הח"ח רמז לזה, בהמשך דבריו - בסעיף ד')

תשובה: זה לא כפשוטו שחייב מיתה, אלא לענין זה שמרבה בלשוה"ר, כל יום ויום, ובתמידות, אין קץ לעונשו ומיתה עדיפא מיניה, ולסבר את האוזן, כמו שמצינו, בחז"ל שסומא חשוב כמת, וכן ענין שחשוב כמת או תרבות רעה שבתוך ביתו של אדם, אין שלוה, אין רוגע, פחדים, וכל כיו"ב. אי נמי - זה חוזר לגבי תשובתו, שנעשה אצלו כהיתר, ואין חושב לעשות תשובה, משא"כ ג' העבירות שמזדעזע, ועושה עליהם תשובה. (רבינו יונה, שערי תשובה - שער ג' אות רב/רג)

סעיף ה'

ד. נסע ברכבו והשפריץ מים לכל עבר

שאלה: ראובן ראה את שמעון, איך שעושה מדורה בתוך הגינה הציבורית, ואנשים נמנעו מלבוא לשם, או שעישן סיגריה בתוך מקום ציבורי, ולא התחשב באנשים, או שצפר ברכב לאיש ההולך לתומו, והבהילו, או שבימי הגשמים, נסע מהר והשפריץ מים, על הולך רגל שהיה עם עגלת תינוק, וכולו התמלא במים, למחרת הלך ראובן וסיפר ללוי, מה ראה אתמול, ולוי עמד עליו בדברים, שיספר מי זה היה, ולא הרפה ממנו, האם מותר לו להגיד, כדי שיפסיק לנדנד לו. (מקור החיים - ס"ה)

תשובה: אסור לו לספר, ואפילו אם חברו עמד עליו והפציר בו שיספר.

ה. למצוא עלילה על אחד העובדים

שאלה: הבוס בעבודה, או יו"ר ההנהלה, ניגש לאחד מהעובדים, שיספר לו דבר רע על ראובן, [שגם הוא אחד מהעובדים] וכגון: שלא מגיע בזמן לעבודה, או עובד בעצלתיים, משום שרוצה למצוא עליו עלילה, ואותו הבוס לא מרפה, ויום יום ניגש אליו, ולא נעים לו ממנו. האם מותר לו לספר זאת לבוס, כדי שיפסיק להיצמד אליו, ולהטרידו. (מקור החיים - ס"ה. באר מים חיים - ס"ק ז')

תשובה: אסור, ואפ"ל שיש לו אימה מהבוס, או מיו"ר ההנהלה, אין לו לספר.

ו. המשגיח שואל מי הלך בליל שישי לים

שאלה: המשגיח בישיבה, ניגש לאחד מהבחורים, ששמו ראובן, וביקש ממנו לספר, מי לא היה השבת בישיבה, או מי לא ישן הלילה בחדר, או מי הלך בליל שישי לים, או מי היה במסעדה פלונית, ואותו בחור לא נעים לו מהמשגיח. האם מותר לו לספר. (מקור החיים - ס"ה. באר מים חיים - ס"ק ז')

תשובה: אסור, ואפ"ל שלא נעים לו מהמשגיח, אין לו לספר.

ז. פתח מפלגה ומבקש מבנו שיעזור לו

שאלה: אבא שפתח מפלגה לרוץ בבחירות, לעירייה או לממשלה, וביקש מבנו שיעזור לו, ויספר לו מה אומרים בני כיתתו עליו, או מה אומרים האנשים ברחוב או השכנים עליו. האם מותר לו לספר מפני שזה אביו. (מקור החיים - ס"ה)

תשובה: אסור לו לספר, ואפ' לאביו, שחייב בכבודו או במוראו.

ה. הילד ראה את השכן זורק אשפה

שאלה: הילד ראובן, ראה את השכן מוסקוב זורק אשפה במדריגות של הבנין. האם מותר לו לספר זאת לאביו. (מקור החיים - ס"ה)

תשובה: אסור לו לספר, ואפ' לאביו, שחייב בכבודו או במוראו.

ט. לספר על ילד שמופרע בכיתה

שאלה: אבא שואל את בנו, יוני איך היה בכיתה, ואחד הילדים ששמו יוסלה, היה מופרע בכיתה, הפריח מטוסים בשיעור, וכיו"ב, האם מותר לספר זאת לאביו.

(מקור החיים - ס"ה. ועיין בבאר מים חיים - ס"ק ט')
תשובה: אסור לספר לאביו, ואפילו שלא ביקש ממנו גופא [את הסיפור עצמו] דלשוה"ר, אלא רק ענין פלוני. (באר מים חיים - ס"ק ט')

י. פנצ'ר בגלגל באמצע הדרך

שאלה: מלך / ראש ממשלה / שופט בג"ץ - ששואל את אחד מחבריו, איך היה בשב"ק איפה שהתארח, ואיך היתה הנסיעה. האם מותר לו לספר, [מפני שהוא מלך] איך שהיה לו פנצ'ר בגלגל, ופלוני אלמוני עבר עם רכבו, ולא עזר לו לתקן, וכן במקום האירוח, הכרים והכסתות לא היו 100% נוצות, אלא היה 50% פוליאסטר. (באר מים חיים - ס"ק ז', וס"ק ח')

תשובה: אף למלך אסור לספר, בין בדבר שהוא משום לשוה"ר, ובין בדבר שהוא משום אבק לשוה"ר. [כגון: בסיפור עם הכרים והכסתות]

יא. מאיים שאם לא יספר לשון הרע יקבל מכות

שאלת חכם: כאן מבואר בח"ח, דכשעמד עליו והפציר בו בדברים דיש לאסור, מה יהא הדין כאשר מאיים עליו שאם לא יספר לו הוא יכהו. ואם תימצי לאסור, מה יהא הדין כאשר כבר מתחיל להכותו, האם אז יהא מותר לספר. (רמז: שים לב למקור הח"ח משאול המלך. וכן תן דעתך מהו המכות, האם מגיע לספק פיקוח נפש - ובזה עיון לקמן בהל' רכילות כלל א', בבאר מים חיים - ס"ק יג', וס"ק יב'. וכן בשו"ע - בסמ"ח שפח', ס"ג וס"ב)

תשובה: דע לך בני, קודם כל - מקרה זה לא כ"כ מצוי שאדם יכריח עם איום של מכות או מכות בפועל - על סיפור לשון הרע. [יותר זה מצוי ברכילות, שאולי זה נוגע או יגע אליו] וגם אם כן הכל תלוי לפי הענין, שהרי משאול המלך היתה גם אימה גדולה, ובכ"ז לא הותר לספר. ואפ' באיבוד מקור פרנסתו לא הותר. (לקמן בסעיף ו', וכן ברכילות כלל א') ואם יכול להגיע לספק נפשות אז הרי זה מותר (לקמן בהל' רכילות כלל א', בבאר מים חיים ס"ק יג' וס"ק יב') ובשו"ע שדיבר על מכות, איירי בספק נפשות.

יב. בשב"ק הרבה אוכל נזרק לפח וחוששני לבל תשחית

שאלה: מוישי יצא עם אחיו, להתארח אצל דודו בשב"ק, לאחר ששבו במוצ"ש הביתה, שאלו אביו נו, איך היה שם, איך האוכל, ומוישי מספר: היה נפלא וכו' וגם היה שם כמויות גדולות של אוכל מה שלא רואים בשום מקום, והרבה מזה נזרק לפח, וחוששני לבל

תשחית. האם מותר היה למוישי לספר זאת לאביו. (מקור החיים - ס"ה, שים לב - שכאן בתחילה דיבר טוב, אבל תוך כדי סיפור הוכרח לבוא לידי לשוה"ר)
תשובה: אסור לספר כן לאביו על הכמויות של אוכל שנזרק לפח, ועבר על כל תשחית, ויש בזה לשוה"ר.

יג. אמר בסתם הרבה אוכל נזרק לפח

שאלה: ומה יהא הדין אם מוישי רק מספר סתם, היה ממש נפלא אירחו אותנו עם כל הלב, וגם היה שם כמויות גדולות של אוכל מה שלא רואים בשום מקום, ולבסוף נזרק לפח, ואח"כ המשך לדבר על הנסיעה באוטובוס. (מקור החיים ס"ה. שים לב - כאן אין לשוה"ר ממש אלא רק אבק לשוה"ר, דיש לפרש את דבריו לכאן [להיתר] ולכאן [לאיסור])

תשובה: גם דבר זה אסור לספר, משום אבק לשוה"ר. (ועיין לקמן בכלל ט', בגדרי אבק לשוה"ר)

יד. מלמד / משגיח / ראש כולל / מעביד - מבקשים לדעת מה קרה

שאלה מעשית: המלמד בחיידר, רוצה לבקש מתלמידיו שיגלו באוזניו, מי עשה מעשה גנאי שקרה בכיתה. וכן המשגיח בישיבה קטנה, או בישיבה גדולה, רוצה שיגלו לו דברים שקרו בישיבה, אשר לא לפי צביון הישיבה. וכן ראש כולל שמבקש מאחד האברכים שיספר באוזניו, מה חושבים האברכים עליו, וכן ירחיק מה קורה בכלל כאשר לא נמצא. וכן בעבודה, הבוס מבקש לדעת איזה דבר מכוער שקרה בעבודה, האם מותר וכשר הדבר. וכן האם מותר למי שיודע לספר זאת. [רמז - שאלה זו מורכבת מאוד, וזה תלוי במבקש הדבר מה יעשה בסיפור שיספרו לו, וכן מה כוונתו האם רק לאסוף מידע. ג. וכן מה כוונת המספר בסיפורו, לחנופה וכו' ג. וכן בעצם מעשה הגנאי, האם הוא גנאי באמת]

תשובה: דע לך בני, באופן כללי - דבר מכוער לעשות כן, וזה גורם שיקלו התלמידים ראש באיסור לשון הרע, ובמיוחד שלפעמים כל מה שעושים זה רק להחניף, ולמצוא חן, ונמצאת מרגילים ללשון הרע. (אגרות משה, יו"ד, ח"ב סימן קג') ולגוף השאלה בפרטות - דע לך, שהכל תלוי לפי הענין. (הגר"ח קנייבסקי, הובא בספר בקש שלום להורים ומחנכים, עמ' מד') א. לענין מבקש הדבר מה יעשה במה שיספרו לו. האם יעשה נזק יותר מכפי הדין שמגיע לו בבי"ד, ולפעמים זה דיני נפשות, [בבחורי ישיבה] וכן האם רק כוונתו בשביל יצר הסקרנות ללא תועלת ממשית - שאז אסור לספר לו. ג. וכן כוונת המספר שהרי הח"ח לקמן בכלל י', הביא הרבה תנאים: 1. שיראה בעצמו 2. ואם באמת יש כאן איסור 3. יוכיחנו מתחילה 4. לא יגדיל העוולה 5. יכוין לתועלת 6. אם יכול לסבב התועלת בענין אחר 7. לא ינזק יותר מכפי הדין ג. לפעמים אין זה דבר שאסור באמת, אלא רק עשה מעשה שלא לצביון הישיבה. וצריך להתייעץ בזה עם רב שאינו נוגע בדבר - דפעמים שיש בזה ספק נפשות.

קורא יקר! ככל הנראה משזן הזא (נצור אגפונה במ"ח)
22/2, באה הנך אהניין אהנרף (א אלו מ"ח א)
shemesh648@gmail.com